

PAG.

a (I. B.)
 36, 54, 72
 (I. B.) 162, 180, 196

. 17
 17
 33
 51
 larem 51
 51
 ata 51
 70
 70
 es 106
 106
 106
 123
 um 124
 141
 perspe- 142
 142
 159
 sitione 177
 178
 mini et 178
 im ne- 193
 194
 194
 34
 52
 61, 179, 195
 43, 161, 179,
 195

81

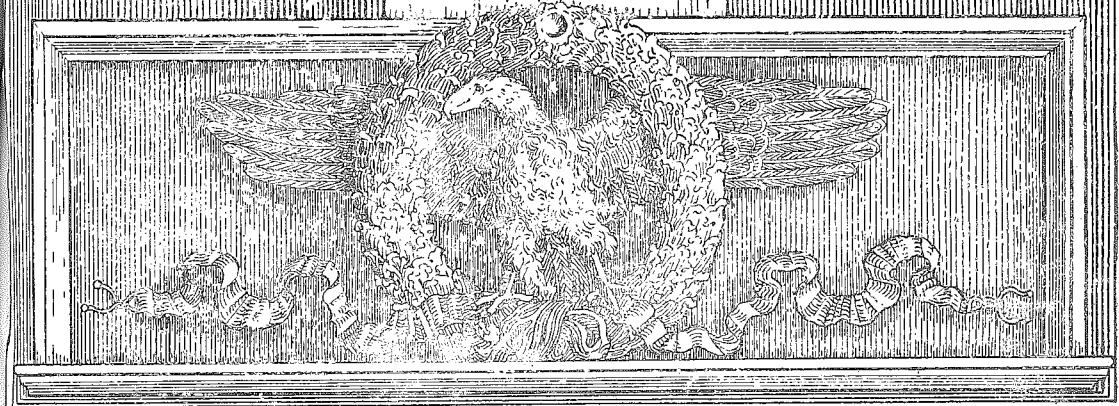
ntiores 93, 115
 ne (Se- 96
 v clas-
 concor-
 enti de-
 101, 191
 nae, ad 135
 192

ALMA ROMA

QVID QVID NON
 POSSIDET ARMIS
 RELIGIONE
 TENET

C. DEL VECCHIO.

Pro "ALMAE ROMAE,, Sociis

apud Commentarii Administratorem opuscula latine scripta veniam dantur,
pretio quod sequitur:

JOSEPHI FORNARI **Communia vitae.** Phrases et formulae ad latina col-
loquia instituenda:

Fasc. II: *Voces animalium, De officiis.* – Lib. 3,00.

JOSEPHI FORNARI **Fridianus et Francisculi prandium,** Milesiae
fabulae scenis accommodatae apud ephebea facile agendis. – Singulæ
lib. 2; ambae lib. 3.

HERMINII IACOBELLI **In campo latinitatis novi flores.** – Si tegu-
mento solut. lib. 5; si xyлина structura aureoque titulo decorat., lib. 6.

I. B. FRANCESIA **Euplius, Ad Romam,** Actiones dramaticae. – Sin-
gulæ lib. 1,50.

(*Iis vero qui extra Urbem hos libros mitti iubeant, addendum erit publici cursus
pretium, iuxta normam libell. 0,60 pro singulis exemplaribus.*)

Pro lectoribus novisque sociis, qui **integralm ALMAE ROMAE Col-**
lectionem habere cupiant ab anno MCMXIV ad expletum annum MCMXXIV,
paucorum exemplarium quae supersunt pretium constituimus libella-
rum 250 pro Italia; pretium duplicatum, libell. scilicet 500, pro exteris
gentibus, suaे pecuniae valorem maiorem habentibus, quam ut Italicae
pecuniae valor nunc est.

Hae vero collectiones, adiecta in litteris pecunia per nummariam
syngrapham (vulgo *chèque*) in Urbe exigendam, *recto tramite*, requiren-
dae sunt ab **ALMAE ROMAE** administratore (*Roma, 12, Via del
Governo Vecchio, 96*): quod enim pretium positum est non sinit ut
foenus aliquod bibliopolis, vel mediatoribus quibusvis rependi possit.

ALMA ROMA

LATINITATIS PRAECONIUM SINGULIS MENSIBUS EDITUM

Pretium annuae subnotationis est pro Italia libell. 12; pro Anglia shell. 12, $\frac{1}{2}$; pro Batavia flor. 7,50; pro Hispania peset. 15; pro Civitatibus Foederatis Americae septentrionalis et Canada doll. 3; pro Helvetia franc. 15; pro ceteris nationibus summa italicas lib. 20 exaequans; *ante solvendum rectoque tramite mittendum ad JOSEPHUM FORNARI doctorem, Roman, 12, Via del Governo Vecchio, 96.*

“ ALMA ROMA „
IN ANNUM MCMXXV

Rationes quibus munus nostrum per novum annum MCMXXV expleturi simus proponentes, brevi nos expediemus. Namque post annos undecim iam in provincia nostra non sine diuturni laboris aliquo fructu, uti in superiore fasciculo adnotavimus, transactos, non opus est nobis proposita exponere, neque identidem profiteri nos operam impense datus, ut fidem nostram praestemus. Quis enim ignorat in condendo nostro commentario, quem latinitatis praeconium ediximus, finem nobis constituisse supremum, quem sumus in omni vita fideliter prosequuti, ut re ostenderemus latinam linguam, vel nostris ipsis diebus, sese exhibere amplissimam semper, nobilem, flexibilem aptissimamque, idque sine integritatis suae vitio, ad omnia vel hodiernae vitae exprimenda; eamque revera haberi facile posse tamquam linguam universalem, quam nuncupant, plurimique experti viri aliqua scientia imbuti? Quisnam, nostrum iter sectatus, non vidit ad id nos accessisse omnis generis argumenta tractando, a litteris ad bonas artes, a civilibus ad oeconomicas et sociales quaestiones, ad historias, carmina, fabulas, ludicra, eaque per eventuum, temporum rerumque opportunitatem ita distributa, ut varia in unitate, una in varietate componeremus?

Nec tamen nos acervatim et confuse, ut ferret occasio, ea exhibui-
mus; profecto ordini eique lucido prospeximus, quemadmodum et in posterum perspiciemus, certis maxime constitutis argumentis, quae, ut ita dicamus, rei caput summum constituunt. Haec fuerunt praesertim a suprema necessitate exquisita, quae in primis voluit, nec iam velle desinit, ut qui ad latinitatem accedunt ipsi latino sermone sese exprimere, idque non sine venustate, valeant. Hinc *Sociorum illud epistolare commercium*, quod laeto animo vidimus fines suos postremo anno amplificasse veramque attulisse utilitatem in studio de novis verbis inducendis ad novas

ociis

enum dantur,

ad latina col-

m, Milesiae
s. – Singulae

– Si tegu-
corat., lib. 6.

ticae. – Sin-

publici cursus
).

OMAE Col-
um MCMXXIV,
imus libella-
O, pro exteris
m ut Italicae

nummariam
ite, requiren-
12, Via del
non sinit ut
endi possit.

res exprimendas; hinc *Colloquia illa latina* de argumentis communia vitae respicientibus; hinc denique *Parvum antibarbarum*, ab ipso Moderatore nostro patienter exaratum, in quo dum in vitium sive infimae sive depravatae latinitatis invehitur, amplissima dicendi copia suppeditatur. Haec itaque argumenta peculiariter, imo in unoquoque commentarii fasciculo, agitata et hoc anno invenientur; agitata, addimus, non ab unis nobis, sed nobiscum et apud nos, uti spem habemus, a duobus illis scientiae focus felici alite recens in Italia succensis, athenaeum dicimus catholicum Mediolanense, et latinitatis scholam in Gregoriana Romana Universitate Pontificio nutu constitutam; de quorum altero iam promissum habemus per clarissimos illos viros, qui latinam disciplinam illic moderaturi erunt: Felicem Ramorinum, quem laboris nostri socium honori duximus iam diu habere, et Ioannem Galbiati, qui ab *Almae Romae* ortu lectorum nostrorum familiae nomen dedit, hodieque scriptis suis et ipse nostras paginas cohonestat. Gaudebit hisce profecto et animus sapientissimi Patris et Pastoris, qui Catholicorum gentem, Christi vice, nunc in terris moderatur, quique Natalitiis Domini diebus proxime elapsis quum ad pedes suos inter ominantes Ei in annum hunc sanctum felicia, nos qui scribimus vidisset, sollicite atque studiose de *Alma Roma* hac nostra est statim percontatus ac benevolentissima item ac stimulantia verba habuit, ut in proposito sibi tam grato persisteremus.

Paterno igitur favore atque benedictione suffulti, animo forti et erecto si unquam alias, anno hoc MCMXXV in nostra via progrediemur, in qua non solum veteres comites habere nobiscum confidimus, sed novos accessus.

Iam et ad rem consilium nostrum aperuimus: quisque scilicet unum saltem socium ALMAE ROMAE ipse inveniat, vel, minimum, aliquem nobis indicet, ad quem commentarii specimina mittamus, non sine spe et eum in nostram societatem adnumerari posse. Tenuis quidem - iteramus singulis labor; uberae vero operi nostro fruges!

**

Iamvero consociationis regulas repetere iuvat:

Premium subnotationis ALMAE ROMAE commentarii in annum MCMXXV erit:

Pro Italia	libell. 12 —
» Helvetia	franc. 15 —
» Hispania	peset. 15 —
» Batavia	floreñ. 7,50
» Anglia	shell. 12½,
» Civitatibus Foederatis Americae Septentrionalis et Canada	doll. 3 —

Pro ceteris nationibus erit summa *Italicas libellas* 20 exaequans. Qui autem per pecuniam aliis civitatis pretium mittat, idem aequabit cum permutationis pretio die transmissionis vigente; et *qui acceptilationis testimonium desideret, pro eodem addat publici cursus pretium*. Omnia denique per eundem publicum cursum, sive per syngrapham apud aliquam Nummariam Mensam in Urbe exigendam, *recto tramite* mittantur ad IOSEPHUM FORNARI, Equitem Torquatum, ALMAE ROMAE commentarii moderatorem atque administratorem, *Romae, 12 - Via del Governo Vecchio, 96.*

Praeterea hae consociationis leges immutatae sunt:

1. *Consociatio sub anni exitum non retractata pro redintegrata habetur.*
2. *Qui ALMAE ROMAE specimina habuit, neque post fasciculos tres acceptos reddidit* - (quod nullo impendio facere poterat: quae enim a publico cursu tradita recusanter, gratuito ea mittenti restituuntur) - *tamquam socius valide reputabitur.*

**

Monemus autem socios, et veteres et recentiores, apud Administratorem nostrum acquirere sese adhuc posse tum Milesias lepidas fabulas latine descriptas, scenis apud ephebea facile agendas, FRIDIANUM et FRANCISCULI PRANDIUM, singulas pretio libell. 2; ambas pretio libell. 3,50; tum opusculum quod inscribitur COMMUNIA VITAE, fasc. II, continens phrases et formulas latinas *de omnis generis officiis*, pretio libell. 3; tum denique Herminii Iacobelli librum, cui titulus IN CAMPO LATINITATIS NOVI FLORES, recentiorum rerum lexicon parvum et perutile, pretio libell. 5 si tegumento solutum; libell. 6, si xyloina structura aureoque vel argenteo titulo eleganter ita contextum, ut memoriae ergo atque donationis praemiique gratia optime offerri possit. *Iis vero qui extra Urbem omnes hos libros mitti iubant, addendum erit publici cursus pretium, iuxta normam libell. 0,60 pro singulis exemplaribus.*

Quod si quis *integram ALMAE ROMAE commentarii collectionem* habere sibi cupiat - (eius enim nonnulla adhuc supersunt exemplaria) mittat recto tramite, ut supra, libell. 250 si in Italia, idemque pretium duplicatum, libell. scilicet 500, si ex exteris gentibus, suaec pecuniae valorem maiorem habentibus, quam ut Italicae pecuniae valor nunc est. *Collectiones bibliopolis non traduntur.*

ALMA ROMA.

DE FONTIBUS

M. T. Ciceronis librorum qui manserunt
de re publica et de legibus

Quum in studium M. Tullii Ciceronis librorum qui manserunt de *re publica* et de *legibus* diligenter incumberem, persuasum facile mihi habui, dissensisse Ciceronem graviter a Platone, qui princeps de *re publica* disseruisse, in quo autem impugnando totam contentionibus dissensionibusque constitisse Ciceronis saepe orationem viderem; discussisse etiam ab Aristotelis sententia, Dicaearchi, Theophrasti, ceterorum, a quibus diligenter, Tullii ipsis iudicio, τὰ πολιτικὰ et copiose tractata essent; profectum vero esse in iis quae de optima *re publica* exquirenda in cognitione et aestimatione essent posita, a Panaetio, magno homine atque in primis eruditio.

Qua in *re vel suadenda vel explicanda libros de legibus*, licet inferioribus annis a Cicerone sint conscripti, haut tamen ab iis, qui sunt de *re publica*, seiungi posse credo: immo vero illam de officiis praeclaram disputationem uberrimamque, ex diversa quidem parte diversaque ratione, at certe cum iis, quae de *re publica* disputantur, tam arte cohaerere, ut in hac, quam mihi suscepit, de illorum librorum fontibus quaestione, Ciceronem exemplo Panaetii institutoque officia tractantem plane non esse neglegendum confirmaverim: libris enim de *re publica* quasi alteram de officiis disputationem contineri arbitror, quem profecto agatur in ista de officiis privatorum inter se, pertractet autem in ea de *re publica* Tullius hominum iura et officia in amplissima societate versantium, quae civitas appellatur.

Sunt igitur de officiis libri ad similitudinem derecti librorum de *re publica*, quos

ante adornaverat Tullius. Sed accedebat eodem testis locuples idemque copiosus proiectusque a Panaetio Polybius, qui non solum de rebus Romanis quam diligentissime conscripsérat sollersque in primis tempora investigata notaverat, verum etiam, a Panaetio eruditus eodemque auctore, rebus Romanis narrandis in sexto libro tantum praemittendum curaverat, quantum de *re publica* eiusque origine, vi, natura, generatim atque universe ἀνήκειν υπελάμβανε πρὸς τὴν πραγματικὴν ιστορίαν, quam erat narraturus, καὶ τὴν κοινὴν ἐπίνοιαν, quem ad modum a Panaetio potissimum scribente de optimo genere civitatis esse factum accepimus. Etenim ex omnibus, qui has quaestiones aut attigerint aut tractaverint, Stoici recentiores de rebus publicis fere soli populariter atque accommodate ad communem iudicium popularemque intellegentiam disputaverunt. Inter hos autem magnus homo in primis et eruditus Panaetius neque, ut scio, a maximis negotiis ipse remotus fuit, sed rem publicam domi summa industria et iuvare et augere studuit, neque unos adiit ex Graecia philosophos, qui de rebus publicis verbo tenuis disserere solerent, sed Romanorum etiam civitatem atque instituta cognovit eaque cum philosophia ita coniunxit, ut certam quandam de *re publica* disciplinae formam eamque popularem, quae Polybio et Ciceroni maxime probaretur, quaerentibus nobis instituisse atque extruxisse videatur.

Plane sunt ista, ut dicimus. Adiungam, constituisse Ciceronem, si minus in libris de legibus, certe in libris qui sunt de *re publica*, ut abesset ab obtrectatione et invidia neminem includere in dialogos eorum qui viverent: ad eam igitur aetatem Romani nominis inlustrem clarissimamque sermonem rettulisse, qua, quem insitiva disciplina doctior facta esset civitas, latissimum imperium adepta, ad singularem sui famam primum adsurrexisse visa est,

acceptis tum maxime atque ascitis Panaetii et Polybii studiis doctrinae, neque tenui quodam e Graecia rivulo in urbem, sed abundantissimo amne influente Graecarum disciplinarum et artium. Quod ipse animadverterat Polybius, ut video, scribens de eo tempore sic: πολὺ γὰρ δῆ τι φῦλον ἀπὸ τῆς Ἐλλάδος ἐπιφέρον ὄρῳ κατὰ τὸ παρὸν τῶν τοιούτων ἀνθρώπων (— qui videlicet τὰ μαθήματα, artes disciplinasque docerent —). Itaque pertinent hi libri, quibus studemus, de *re publica*, ad rerum summas atque sententias quod attinet, ad eam Scipionis et Laelii doctorem sane excultioremque iam aetatem, cuius nobis imaginem pluribus verbis atque erudite viri qui bene existimare solent reddiderunt. Siquidem in florentissima rei publicae tempora invidimus, in Scipionis Laeliique iuventutem, in ipsa denique liberalioris institutionis initia, quae laetus postea in dies concrevisse scimus. Romam enim Panaetius contendit, postquam inde senatus auctoritate atque admidente Catone discesserant nobilis philosophi (in iisque Carneades ille ex Academia), Atheniensium legali. Quorum quum infesta rei publicae et legibus visa essent consilia et insolens disputandi ratio, Panaetius contra et Polybius, Graeci homines et ad Graecorum exquisitissimam consuetudinem erudit, in Scipionis et Laelii familiaritatem multorumque amicitiam, nullo adversante, sunt recepti.

Sed omnia, ut placet, quasi adumbrae dico multaque praetereo.

Quae quum ita sint, adhibuisse Tullium, dum scriberet de *re publica* disputationetque, in primis eos libros qui in ea tamquam familiarium congressione, quae in domo Scipionis haberí soleret, legerentur, aut eos demum, quibus illa, quae, Panaetio et Polybio et Scipione et Laelio ceterisque disserentibus, de optimo genere dicta essent, continerentur, quis tandem dubitare potest?

Quae vero a nobis de Panaetio sunt dicta fonte praecipuo, ex quo praecipua Tullius, neque tamen rem omnem minimi momenti, ad suam condendam civitatem sumpserit hauseritque, ipsos autem saepe colores liniamentaque duxerit. Ea igitur, quae posita sunt, non ita intellegi velim, ut tueri videar, Ciceronem in tanto opere moliendo tantaque rerum varietate exquirenda rebus argumentisve tantummodo expeditis aliunde usum esse, nihil per se excoigitatum addidisse aut unam hanc transmarinam atque a Panaetio adventiciam doctrinam adhibuisse, ceteros neglexisse autores eosque bonos cum ex Graecis tum ex Latinis. Varro (proferam enim exemplum) certe habuit Tullius, ut ipse profitetur, scribens de *re publica* quibusdam in rebus comitem, etsi propter fragmentorum, quae sunt servata, ieiunitatem et copiam lacunarum ne conjectura quidem quibus locis vir tantus ingenio tantusque doctrina et Romanorum omnium doctissimus sit adhibitus adsequi possum.

Quid de Posidonio, discipulo Panaetii, dicam; quid de iis quos ex Graecia Tullius adhibuit in Somnio? Sed huius generis multa possem exempla proferre, nisi brevitatibus hoc loco consulerem maximae.

Neque enim, dum praesenti oblata occasione haec scribo, est necesse rem uberiori persequi neque officio fungi sive φιλοσοφούντος sive ιστοροῦντος aut exquirientis late cuiusdam. Itaque, ut omnia brevi comprehensione dicam, quantum Cicero Panaetii auctoritati tribuerit, libri de officiis luculentiter testantur. Cohaerentesque et congruentes cum iis libros de *re publica* in Stoicorum minorum, Panaetium nempe designo, disciplina conscriptos esse contendendo mediaque ex ea omnes fere, quos loquentes de optima *re publica* induxit Tullius, tum principes rei publicae viros, ut Scipionem et Laelium, tum lectissimos adulescentes, exstitisse et profectos penitus esse. Eaque de causa afuisse Tullium ab

Aristotele animadverto longeque a Platone persaepe, quorum tota erat sine proposito exemplo disputatio de rebus civilibus. Illorum enim fuit heroum, verbo tenus atque ut adsolerent in scholis acute quidem in suis acroamatis, sed non ad hunc usum popularem atque civilem, qui Panaetio vehementer est probatus, disserere, etsi a Panaetio, qui in utriusque libris legendis ac perdisceendis multam operam collocaisset, Aristotelis et Platonis plura Tullius tradita accepit.

Etenim civilis hic Tullius atque exemplo institutus Panaetii haud vaganti sermone disputat, sed defixo, ut ipse ait, in Romanorum re publica; eamque nititur recentis a Panaetio Stoicae disciplinae praecepsis, virtute maiorum et legibus instaurandis ab eo discrimine interitus, quod ipse consul averterat, cohibere. «Ego autem,» inquit, «si modo consequi potuero, rationibus iisdem, quas ille vidit (— Plato videlicet —), non in umbra et imagine civitatis, sed in amplissima re publica enitar, ut cuiusque et boni publici et mali causam videar attingere,» non quidem Platonis auctoritate et copia permotus aut ubertate completus, sed Panaetii in primis ingressus vestigiis, etsi Ciceronis acris cum Graecis aemulatio, interdum vero cum ipso Platone, exploratissima est.

Sed enim Tullium audiebam ex tertio de officiis queri quod nos veri iuris germanaeque iustitiae solidam et expressam effigiem nullam teneremus, umbra et imaginibus uteremur. Atque «eas ipsas,» ut ait ille, «utinam sequeremur! feruntur ex optimis naturae et veritatis exemplis».

Scribebat autem, de politicis etiam libris loquens, Attico suo quo ipso anno de re publica disputatione quaesivit: «Amisimus omnem non modo sucum ac sanguinem, sed etiam colorem et speciem pristinam civitatis. Nulla est res publica, quae delectet, in qua acquiescam». Quae quidem verba tam similia quinti libri de

re publica prooemio sunt, ut ab illo, quod iis forte diebus scribebatur, in epistulam, aut contra ex epistula in prooemium velut transfusa iam A. Maio viderentur.

Atque ob eam rem, quum, aliquot post annis, ab omni negotio animum se vocasset indeque solacia repeteret, in eo sibi elaborandum esse censebat Tullius, ut leges, instituta, rem publicam, si non rebus gestis aut administratione civitatis, certe scriptis suis ad Panaetii pracepta artemque redactis quam maxime posset iuvaret. Exclamat enim, ad Atticum scribens: «Utinam aliquod in hac miseria rei publicae πολιτικὸν opus efficere et navare mihi liceat»; tribus vero post annis constituebat, si minus in curia atque in foro, at in litteris et libris, ut doctissimi veteres fecerant, iuvare rem publicam et de moribus ac legibus quaerere. Ita sane ut mihi perelegans illud, quod est apud Plutarchum, de Bruto et Dione Syracosio, quorum ὁ μὲν αὐτῷ Πλάτωνι πλησιάσας, ὁ δὲ τοῖς λόγοις ἐντραφεὶς τοῖς Πλάτωνος, ὥσπερ ἐκ μιᾶς ὄμησαν ἀμφότεροι παλαίστρας ἐπὶ τοὺς μεγίστους ἀγῶνας, conferri iure meritoque cum Cicerone posse videatur, qui quum se studio Panaetii teneri in condenda civitate prodidit, tum id studium rebus gerendis amplissimis, neque igitur modo in sole atque in pulvere, sed in ipso discrimine acieque comprobavit confirmavitque; quem ad modum, ut apud eundem est Plutarchum, post gestam auctamque rem publicam Panaetius ad scribendum de rebus civilibus processerat.

JOHANNES GALBIATI,
Praefectus Bibliothecae Ambrosianae,
Doctor latinis litteris tradendis
in Mediolanensi Catholicorum Athenaeo.

Citius venit periculum quam contemnitur.
Cito ignominia fit superbi gloria.
Considera quid dices, non quid cogites.
Consilio melius vincas, quam iracundia.
Cui plus licet quam par est, plus vult quam licet.
P. SYRIUS.

DE PRIMO ANNO SANCTO

Bonifacius Octavus, Pontifex Maximus, tot rebus clare gestis optime celeber, *Anni Sancti* auctor quodammodo fuit, qui, omnibus posthabitis contrariis, «aspera dum positis mitescunt saecula bellis», seu potius, ut gentes per religionem ad pacem revocaret, anno millesimo tercentesimo, Annum Sanctum promulgare voluit. Et annus ille, ut omnes historiae narrant, celeberrimus habetur, Annorumque Sanctorum princeps facile creditur, et per omnem late orbem terrarum amplissimis verbis decoratur.

Iuvabit equidem, arrepta opportunitate, paucula describere, quae tunc primum Pontifex Maximus fecit, quaeque, in posterum, nonnullis leviter exceptis, Pontifices, eius vestigiis insistentes, facere consueverunt. Referunt enim, octavo kalendas Martias eiusdem anni, ex Lateranensisibus aedibus, Bonifacium Octavum, adstantibus patribus Cardinalibus, omnique Pontificali Domo, Annum Sanctum fuisse auspicatum, et mira omnium adstantium solemnitate, Litteras Pontificias, ex Vaticano datas, quibus omnium admissorum venia cunctis credentibus ederetur, in ara maiori depuisse.

Vixdum hoc felix nuncium longe latente est diffusum, incredibile gaudium excitavit, isque hominum numerus, ex omnibus prope Europae regionibus, ad Urbem invisendam contendit, ut cuncti renascentem quodammodo religionem admirarentur, et ipsa Roma, adeo capax atque spatiose, parvula omnino visa sit. Quin imo, rerum magnitudine perculta, incredibilem sane rem, sed opportunam, mirum in modum excogitavit.

Ut omnis ergo peregrinorum multitudo, absque periculo, ad Sancti Petri templum libere pervenire tutoque possit, Pontem a

sancto Angelo dictum, ea lege, in duas partes diviserunt, ut qui sancti Petri aedem peterent, sinistrorum transirent, dextrorum vero qui reverterentur. Quod quidem Dantes noster mirabiliter immortalibus versibus decoravit, in nobili illo carmine, cui ab *Inferno* est nomen inditum. In lectorum commodum, versibus ego alternis eadem latine redditia referre non dubitabo, cum ipsis Aligherii carminibus integre conscriptis.

*Romani veluti Iubilaei grandis in anno,
Per pontem incedunt plebe frequente Tybris,
Hae namque ad castrum, et Petri graduntur in
Iaede
Illa ad montem numina vestra tenent.¹*

Ad haec, quum ob tam magnam piorum peregrinantium copiam, ipsa cibaria iam in Urbe deesse coepissent, ne quid incommodi hospitibus devotis accideret, Pontifex Maximus prudenti admodum ratione e Sicilia frumentum opportunum in tempore transferri iussit. Nec sapiens hoc consilium atque providens absque hominum significatione erga Pontificem Maximum cecidit. Namque ipsos hospites, ut aliquo modo voluntatem suam in Patrem adeo beneficium ostenderent, eam pecuniae vim ultra obtulisse traditum est, ut cito, omnibus publicis impensis rite absolutis, Castrum funditus hoc aere aedicaretur, quod a Iubilaeo primum diuque adpellatum, foret hospitibus ornamentum, qui hanc sacram peregrinationem adgressi fuerant, et futuris incitamentum non parvum.²

Haud denique erit abs re meminisse illa fortunosa eademque celebri tempe-

¹ Come i Roman, per l'esercito molto
L'anno del Giubileo, su per lo ponte,
Hanno a passar la gente modo tolto;
Che dall'un lato tutti hanno la fronte
Verso il Castello, e vanno a Santo Pietro,
Dall'altra sponda vanno verso il monte.
(Inf., XVIII).

² Deinceps vero nonnulla documenta traditae rei fallaciam demonstrarunt.

state, ad Urbem se contulisse, magno equidem in religionem decore, nonnullos praeclari nominis viros et dignitatis lumine ornatos et ingenii virtutibus. Inter quos, honoris causa atque laudis, libenter Carolum Martellum, Hunnorum regem recensabo, Carolum Valsesium, Philippi regis Gallorum fratrem; Dantem Aligherium, et Giotto et Cimabue, qui eo tempore primas in pictura facile referebant.

(*Ad proximum numerum.*)

JUNIOR.

DE BASILICIS QUAE IUBILARI ANNO ROMAE VISITANTUR

Qui iubilaris veniae cupidi in Urbem peregrinantur, iis quattuor praecipuae basilicae visitandae sunt, in quibus definite iuxta mentem Catholicae Ecclesiae Patris et Pastoris preces Deo effundant. De his aliquam notitiam h̄ic referre opportunum sane duximus.

In primis vero ad nominis generalem significationem quod attinet, adnotare iuvat «basilicas» fuisse olim illa nuncupata aedificia, quae praedispositis porticibus locum darent ab aестu tutum ac pluviam, tum fastis diebus iura imperanti, tum per tentibus et accipientibus civibus. Dum penes commune ius fuit, quidquid capital erat, vel circa, iudicia populi cognoscebant, et erat in aperto et sub dio locus iudiciorum in foro; postquam ius in arbitrium principis redactum est, basilicae, nempe haec porticibus praecincta aedificia, locus iudiciorum fuere.¹

A Christianis autem basilicae passim ea templa sunt vocata, quae regio more, magnificientia regia exstruerentur, praesertim si gloriarentur regiis auctoribus.

¹ Cfr. SENĒCAE lib. III, *De ira*, cap. 3; PLINII lib. III, ep. 33; ISIDORI lib. V, *Originum*.

**

Nunc ad singulas. Atque illa prior esto, quae, «ecclesiarum Urbis et orbis mater et caput», *Constantiniana* dicta est, quia Constantinus imperator, cognomento Magnus, Lateranorum aedes, Imperatorum tunc temporis res, sancto Silvestro Papae, anno 314, donavit, qui egregium templum dicavit Servatori, et patriarchium constituit in ipso palatio Lateranensi, quod usui Pontificibus mille circiter annos fuit.

Aurea quoque appellata est a divitiis propemodum innumerabilibus, quibus ex plendescet, ipso Imperatore magnificenter cumulante, quas qui cupiat cognoscere, Anastasium Bibliothecarium accedit. *Lateranensis* insuper dicitur ex vetusto - ut iam recens in hisce paginis commemoratum est,¹ nomine dominorum, qui olim ante Augustorum aetatem locum possederant, molemque exstruxerant et ornaverant. Quinto mensis Maii die, anno 1308, flagravit incendio ac paene subversa est. Anno 1313 patriarchium eadem horrenda perpessus est, et, ne prorsus etiam memoria periret, quot exinde fuere Pontifices, totidem incubuere ut rem restituissent, neque intermissum est opus ad nostra usque tempora, quibus nova absidis molitione a fundamentis, novo ornatu picturis, musivis operibus et sculpturis, amplificato etiam regio prospectu in septentrionale latus et porticu, quasi maximum priscis cumulum addidit Leo PP. XIII Quae pars autem spectat contra orientem solem, digna fronte, tiburtino marmore aedificata, in Apenninos prospicit, et plateae amplissimae imminet.

Neque silentio pratereunda causa est, qua sanctissima haec arx, Christo Iesu Servatori olim dicata, utriusque Ioannis, Baptiste nempe et Evangelistae, nomi-

¹ Cfr. fasciculum super. mens. Novembbris MCMXXIV, pag. 164 et sqq.

nibus decoretur. Narrat enim Paulus Diaconus, anno 568, Langobardis monasterium Casinense vastantibus, monachos e caede effugisse et incendio, atque, Pelagio I concedente templum coenobiumque exstruxisse iuxta basilicam Servatoris; templum autem sanctis Pancratio martyri et utriusque Ioanni dicasse. Quo factum est, ut renovata basilica nomina secum omnia tulerit, in eorumque festis sollempnia agat.

**

Vaticanae basilicae longe pariter a praesenti diversum fuit opus; quippe antiquitus neque ingentes, qui nunc sunt, porticus, neque fontes ambo copiosissimi, neque Apostolorum signa exstabant. Forrassesse aut pro completis dabat geminas turres campanarias, aut ibidem erat molis praescripta frons.

Quid autem intra parietes? Quamplurimae deerant statuae, multa marmorum, multa ornamentorum vis et virtus deerant, quae omnia nunc certe non desunt. Verum nos non ita amentes erimus, qui et seriem rerum, et thesauros, quae tamen in veneranda hac basilica asservarentur, describere tentemus. Unum sit innuere templi originem, scilicet a sepultura Principis Apostolorum, cuius sanctum corpus Cleitus presbyter, comitantibus funeralicio iure Christianis, h̄ic, martyrum in cryptis Vaticanae catacombe, recondidit, atque postea desuper oratorium aedificavit. Alio delatum, corpus postea redditum loco est, et Constantino Magno iubente, augustum templum ac speciosissimum erectum fuit, magno auri argenteique pondere non modo in opus, sed et in supellectilia effuso. Quid ultra? Portae argenteae erant. Ab uno cetera disce.

At vero, iam diebus Nicolai V Pontificis fatiscentes parietes opem a fundaminibus postulabant, sed tantum Julius II, moras et refectiones omnes interrumpens, ae-

quavit vetera solo, novaque fundamenta iecit.

Quid inde, usque ad nostros dies? Quae nunc sit basilica beati Petri videre potes, enarrare non potes...

(*Ad proximum numerum.*)

X.

IN «ANNUM SANCTUM» MCMXXV

*En Sacer Annus adest Summo Pastore iubente,
Claudere qui caelum, quique aperire po-
test;*

*Tempus adest plene culpas poenasque piandi,
Mellifluo e caelo munera larga ferens.*

*Quam felix oritur Christus dum nascitur orbi,
Pacis qui est Princeps, gentium et Ipse
[salus!]*

*Invitat Regni superi iam Claviger omnes,
Caelum qui terrae conciliare cupit:*

*Eia humiles gentes ad Magnum currite Patrem,
Cunctis una fides, sit simul unus amor;
Et vos, Rectores populi Regesque, venite,*

*Vos primi veniam poscite cum lacrimis:
Tot vani secus et cassi pro pace labores,
Angelici nuper quam cecinere Chori.*

*Nec sit quem pigeat Lauretum tendere gressus,
Pacis ubi sedes Virginis Alma Domus;
Tendite Lauretum, populi, bona corda gerentes,*

*Deiparaeque pii solvite vota, preces:
Ut noxa ablata, in Christo cunctisque novatis,
Anni Pax redeat laeta corona Sacri!...*

Laureti in Piceno, die Christi Natali an. MCMXXIV.

JOANNES FRATINI.

*Geminat peccatum quem delicti non pudet.
Deliberandum est diu, quod statuendum est
semel.*

*Ius omne supra iniuriam positum scias.
Heu! quam miserum est ab eo laedi, de quo non
possis queri.*

*Fortuna quam blanditur, captatum venit.
Ex vitio alterius sapiens emendat suum.*

P. SYRIUS.

COMMUNIA VITAE

De nonnullis ad mundum muliebrem spectantibus.¹

MAURUS RICCIUS FRANCISCO MORELLIO
S. P. D.

Apape, apage puerorum lexicon si vis latine dicere quae ad mundum muliebrem spectant, ac potius lege Plautum, non illum quem Germanus² quidam cerebrosus Mac- cium appellavit, sed qui se ipse vocavit *Marcum Accium*, hominem *rufum, ventriosum, crassis suris, subnigrum, magno capite, acutis oculis, ore rubicundo admodum, magnis pedibus*. Haec verba, si nescis, deprompta sunt ex eius *Pseudolo*, quibus non temere grammatici putaverunt comicum poëtam se graphice descriptsisse. In *Mostellaria* igitur mulierem audies petentem *speculum et cum ornamenti arcum*, quam gallico nomine *toilette vulgo appellamus; item cerussam et purpurissum*, quibus elegantes foeminae ora sibi albo vel rubro colore ping-

¹ Anni quinque super viginti iam effluxerunt ex quo - vi Kal. Febr. MDCCC - Romae extreum vitae spiritum edebat Maurus Ricci, Scholarum Piarum Praepositus generalis, italici sermonis non minus quam latini scriptor praeclarus. Qui quidem, quum me, quem a pueris vix excedentem cognoverat, et opus quodcumque meum ad latinitatem fovendam provehendamque summa animi dilectione prosequeretur, iam iam moriturus «Variae latinitatis» volumen, a se exaratum, cuius unicum exemplar ipsi superfuerat, dono dedit, humanissima verba et prope moerentia addens, quae ego sic accepi, tamquam officium mihi commissum ut eius nomen, memoriam et exemplum aliquando revocarem, ne indebita oblivione obruerentur. Itaque per annum hunc in hoc nostro *Almae Romae latinitatis* praeconio iterum eius epistles, et fortasse nonnullas latinas orationes edere constitui, quae propius ad rem nostram accederent. Sit hoc magistro desideratissimo quasi ex testamento tributum, sociisque et lectoribus commentarii nostri grata et praeceptra delectatio. - I. F.

² Fridericus Ritschelius.

bant. Actus autem varii sese ornandi explicat Plautus amoenissime in *Pseudolo* iis versibus:

...Ex industria ambae nunquam concessavimus
Lavari, aut fricari, aut tergeri, aut ornari.
Poliri, expoliri, pingi, fingi.

Sunt ibi ornamenta aedium *belluata conchyliata tapetia*, quae nempe ostentant belluas et conchyli: in *Menaechmis* sunt *armillae* in utroque brachio gestandae, *spinther*, in sinistro, *inauris stalagmia*, pendulum aurium decus.

At nihil amoenius quam elenchus mercatorum, quem recitat in *Aulularia*. Megadorus, uxorum luxuriam incusans. Est *fullo*, qui vestes purgat, *phrygio* qui eas acu pingit, *artifex lanarius*, qui vestes laneas facit venditque. *Patagiarii, indisiarii, manulearii, stropharii, semizonarii*, tuae uxori, sis, praebebunt patagia, (*Tusce i goletti*), indusia (*le sottane*), manuleos (*i manichini*), strophia (*le fascie*), zonas minus latas (*le cinture*). Adde *limbularios*, a quibus orae vestium limbo ornabantur, ac *linteones*, quos cave confundas cum *linteariis*: hi enim lintea vendunt, illi texunt. Artificum qui ad vestes tingendas incumbebant, non unum nomen erat: *flammearii* tingebant croceo colore, *violarii* violaceo, *molochinarii* malvaceo. Infecto autem *crocotularius* croceo colore crocotas, tunicarum genus, inficiebat. Neque, ut uxor tua sciat apud quos, si opus sit, haec vel obsoleta emat, desunt *propolae* (apud nos *i rigattieri*).

Hactenus de vestibus, earumque ornatu. Corium ad calceos filiae tuae, si quam habes, conficiendos, quaeres a *co-riariis*; varia autem calceorum genera, Plauto ipso auctore, vendent vel *calceolarii*, vel *sedentarii sutores*, vel *solearii*, vel *diabathrarii*; quos omnes invenies in *Aulularia*. Unguentis ac suffimentis calceos imbucent, si Romanorum huiusmodi usus aliquando reviviscet, *murobrecharii*.

A calcis ascende ad capillos, quos calamistris crispabunt *ciniſtones*, ita dicti quod ad bene opus exsequendum in cinerem flabunt.

Arculam denique ubi mundum muliebrem foeminae tuae recondant, conficient *arcularii*.

Si dubitas an haec sint uti scripsi, meum amicum Vallaurium sciscitare. Vale.

COLLOQUIA LATINA

Petitur facultas ad varia.¹

FAUSTUS, IUVENALIS, CONRADUS, LUDIMAGISTER.

FAUST. Pudet me, magister optime, toties admoneri de garrulitate: cupio deinceps taciturnus esse in schola, si quis alius; sed rogo humanitatem tuam...

MAG. Quid, adolescens?

FAUST. Ut mihi liceat mutare locum quovis alio.

MAG. Locum, non ingenium mutabis, ut coniicio.

FAUST. Confirmo fore ut secus eveniat. Nunc assideo Emmanueli illi; puer est inquietus, identidem me irritat; modo aliquid mihi insusurrat ad aures.

MAG. Simula te indignari; desinet.

FAUST. Haudquaquam. Colloca me, quaeso, ubi placuerit, modo ne prope Emmanuel: obmutescam illico et pendebo ab ore magistri docentis.

MAG. Tentemus!

IUVENALIS. Licebitne mihi ut per scholam postmeridianam provocem adversarium ad disputandum de praeteritis et supinis verborum, de nominum comparatione et de imponendis adagiis?

¹ Ex dialogis familiaribus ANTONII VAN TORRE. - Passim retractavit hodiernisque moribus aptavit I. F.

MAG. Faciam tibi provocandi potestatem libenter. Sed quem ex condiscipulis?

Iuv. Petrum, qui princeps in re habetur, et post eum aliud quemlibet, qui mecum contendere velit.

MAG. Vide, sis, ne utrinque spe excidas. Alterum e duobus lacesse; nam qui duos insectatur lepores neutrum capit.

CONRADUS. Veniam dederis mihi conveniens studiorum nostrorum Praefectum?

MAG. Ubinam eum conveneris?

CON. In area modo erat; sin inambulat certe nunc in porticu.

MAG. Quid illi habes dicere?

CON. Heri vespere adivi eius nomine causidicum quemdam nobis vicinum, destinatus epistolam; nunc illi responsum referam, si tibi placet.

MAG. Placet.

FAUST. Placet identidem facere mihi protestatem recurrendi domum? Quam citissime revertar.

MAG. Quid te urget?

FAUST. Excidit mihi scripturam afferre et pensem.

MAG. Suspicer te alterum exemplum thematis non descriptsisse.

FAUST. Salva pace tua, descripsi hodie, primo mane. Seposueram dum exsiccarerunt characteres; deinde non memini recondere in sacculo librorum. Imprudens quidem feci, sed...

MAG. Ego te prudentem faciam et memorem.

FAUST. Si unquam posthac, non recuso supplicium.

MAG. Hodie interim non prius ab hac aula proficisceris, quam absolutae scholae signum datum fuerit.

FAUST. Quod iubes fiat; alteram vero, eamque humilem rogationem meam non repugnabis, spero.

MAG. Quam rogationem?

FAUST. Ut reddas mihi crepundia illa hisce diebus mihi erepta.

MAG. Non ideo eripui, ut mox restituam.

FAUST. Fateor me violasse mandatum tuum quum in scholam intuli: posthac nunquam importabo.

MAG. Omnia tibi posthac! - Quas res requiris?

FAUST. Bombyces meos; metuo ne moriantur fame.... Praeterea globulos, quos inter sunt marmorei tres quattuor. Et forficem, qui non est meus, sed spectat ad sororem.... Denique imagines, scalprum, haematiten hinc rubram, inde caeruleam...

MAG. Cras recipies; at si te unquam alias attulisse deprehendero, extremum tunc videbis.

FAUST. Cavebo thesaurum hunc expondere praesenti periculo. Insto autem ut illa reddas hodie, quum crastina die necesse sit ut a schola absim.

MAG. Quid nunc novi nominis?

FAUST. Non quidem veri species, sed ipsa veritas. Eundum mihi est rus cum parentibus: proficiscemur summo mane in villam nostram. In pago illo paganalia celebrantur.

MAG. Quando redibis?

FAUST. Crastino vespere in urbe certe erimus; perinde mane ego in schola.

MAG. Ab igitur atque inter rusticos esto sapiens. Quum rediveris crepundia tua recipies.

FAUST. Sed forficem saltem reddas mihi. MAG. Dixi, et fiat satis tuae petulantiae.

CONR. Cras, ne ego quidem potero scholam frequentare...

MAG. Quid impedit?

CONR. Ex medici iudicio sumenda mihi potio medica ad purgandum corpus: tentatus fui febricula hisce diebus: medicinam adhibeo, ut obstem principiis.

MAG. Optime utique; obstandum est principiis, nam sero medicina paratur, quum mala per longas convaluere moras. Cura igitur, o rerum dulcissime, valetudinem tuam... Ne tamen redux obliviscaris exhibere super hac re parentum testimonia. Et haec pro Fausto quoque dicta sunt.

PRO IUNIORIBUS

Parvum antibarbarum.¹

Infernus - Inferi; Orcus; Sedes (Regio) infera; Sceleratorum (Impiorum) sedes; Inferorum cancer; Tartara.²

Infidelis - Homo a fide aversus (a Christo alienus); Fidei christiana infestus hostis.

In fine (libri, epistolae, et sim.) - In extremo libro; in extrema epistola.

Infinitudo - Infinitas.

Infirmare - Aegrotare; In morbum implicari.

Infirmitas - Infirmitas corporis (vale-tudinis).

Infirmiter - Infirme.

Informatio - Cognitio; Inquisitio; Exploratio; - *Informationem dare*: De aliqua re aliquem docere (certiorem facere; reddere; monere); Alicuius rei statum alicui exponere (aperire; significare; declarare; indicare; patefacere); Alicuius rei notitia aliquem instruere. - *Informationem quaerere*; Aliquem de aliqua re interrogare (quaerere); Alicuius sententiam cognoscere velle; Alicuius iudicium exquirere; Ab aliquo sciscitari.

In genere - Generativ; Universe.

Inglutire - Glutire; Deglutire; Vorare; Devorare; Sorbere aliquid.

In gratiam (alterius) - Alterius causa.

Ingratitudo - Ingratus(Immemor beneficii) animus.

Iniurare - Iniuria aliquem afficere; Iniuriā facere (imponere) alicui; Aliquem contumeliis (ignominiis; iniuriis; maledictis; opprobriis; conviciis) facessere (vexare; lacerare; laedere; proscindere; figere; configere); Aliquem convicio (maledictis)

¹ Cfr. fasc. sup.

² Itaque: Ad inferos descendere; Ad sempiternum interitum festinare; Orco addici; Tartareis ignibus subiici; In inferos detrudi.

appetere (onerare; incessere; exagitare; iactare); In aliquem contumeliosas voces jacere (immittere; conferre; congerere; conicere); Aliquem conviciis verberare (consectari); Alicui contumeliose maledicere; Aliquem probris incessere (contumeliis excipere; asperioribus verbis offendere; probris et conviciis proscindere) Alicui convicia ingerere; Maledicta in aliquem evomere: Aliquem iniuriis (iniquis verbis, in honestis dictis) violare (verare; perstringere; opprimere).

Innotescere - Percrebrescere; Palam fieri.

Inopinus - Inopinatus; Nec opinatus.

Inordinate - Sine lege ac modo.

In quantum - Quatenus; Qua ex parte

- *In quantum potero*: Quantum in me erit; Quantum consequi potero.

Inquisire - Quaerere in aliquem.¹

(Ad proximum numerum).

I. F.

ANNALES

Nationum societas.

Ut fuerat constitutum, Romae primis superioris mensis diebus nationum societatis supremum concilium est congregatum, cuius peculiare munus esset discep-tatio prima circa pacta de armis deponendis. At vero Chamberlanus, novus Anglorum legatus, instituit, ut res ad aliud tempus deferretur, scilicet postquam civitates quae Anglo dominio arctius latiusve subiiciuntur, suam protulerint de argumendo sententiam; eoque magis quod Anglico gubern-

¹ Itaque S. *Inquisitionis Tribunal*: Fidei Quae-sitorum tribunal (collegium; concilium). - *Sacer inquisitor*: Fidei (De rebus fidei) quaesitor; Qui iudicium in pravas opiniones exercet; Qui criminum pravae opinionis questionibus praest; Cui munus in pravas opiniones inquirendi publice mandatum est; Index pravarum opinionum (in pravas opinionibus infectos).

nio constiterit, eas non omnes idem sentire, non solum de muneribus Nationum societati concedendis, verum etiam de ipsa eius utilitate. Quum igitur conventus caput, ut ita dicamus, obtruncatum fuerit, defecit singulare eius momentum, imo et finis praecipuus.

* *

Albanensium seditio.

Albanensium factiones iterum in armis sunt. Ahmed Zugu, usque ad mensem Iunium superioris anni administratorum consiliis praeses, cum suis summa rerum per vim iterum potitus est, depulso atque fugato Fan Noli, nunc rei publicae praeposito, qui in Italianam confugit. Quamquam Ahmed pacem promiserit fueritque protestatus sese in inimicos minimè saeviturni, res in quietem nondum reductae dici possunt. Proximae gentes, Italica nempe et Iugoslavorum, iuxta foedus Romae quondam pactum, seditionem tamquam internum eventum considerantes, a quovis interventu abstinuerunt, eoque magis ceterae nationes idem fecere.

* *

Germanicae res.

In Germania nova comitia habita sunt ad populi legatos legibus ferendis eligendos, eaque favorabilia simul iis qui medium, ut vulgo dicunt, partem tenent, et socialistarum factioni cessere, parte extrema hinc «nationalistarum», inde «communistarum» omnino victa. Sed tamen impossibile evasit novum congerere administrorum collegium; tanto magis, credimus, quod ingrata quidem quaestionem solvendam statim inveniet: emigrationem dicimus exterarum copiarum, Anglorum maxime, ex Coloniae regione, quae die X huius mensis Ianuarii fieri deberet, neque reapse fiet, quia dictinent peritos ad rem delectos declarasse Germanos fidem non

praestitisse Versaliensis foederis capituli de armis deponendis. Fortiori igitur iure Galia a Ruhris provincia minime abscedet!

* *

Ex aedibus Vaticanis.

Romae, faustis Dei auspiciis, anni sancti sollemnia inchoata sunt, quibus Pontifex sacrum Purpuratorum Patrum secretum consistorium de more praemisit, ubi legatos suos «a latere» creavit ad basilicarum, praeter Vaticanam, portas sanctas aperiendas, Basilium Pompili, Vicarium suum in Urbe, ad S. Ioannis in Laterano; Vincentium Vannutelli, Principem Sacri Senatus - cui sorte unica, quod sciamus, in historia contigit eadem sacra in magno iubilaeo bis peragendi, - ad S. Mariae Maioris; et Caietanum De Lai, Episcopum Sabinensem, ad S. Pauli. In oratione, quam tum habuit, Summus Christianae Ecclesiae Pastor laetabilia recolere voluit, quae ipsi Ecclesiae recens contigissent. Horum eventuum primum iure adnumeravit Concilium Plenarium, quod Sinarum immensis iis interminisque regionibus, quasi quaedam inter tenebras aurora, feliciter primum illuxit. In urbem Shangai, praeside Pontificio Legato, Sinensis sacrarum Missionum Vicarii ac Praefecti convenere ad unum omnes; nullum aut stirpis, aut patriae, aut religiosae sodalitatis discriminem impulit, ut in diversa studia discederent; una iis Redemptoris Christi caritas, una Apostolicae Sedis reverentia, una populi illius, evangelica luce carentis, miseratio.

Nec profecto minor laetitiae causa extitit ex Conventu quarto, quem Pium Apostolatus Opus, a beatissimis viris Cyrillo et Methodio nuncupatum, in civitate Welehrad, prope venerabile Methodii ipsius sepulcrum, mense Iulio MCMXXIV agendum curavit. Propositum eiusmodi Conventui, quemadmodum tribus prioribus, Orientalium populorum, qui catholicis constaret.

mine defuisse, cum Ecclesia Romana unitatem provehere. Complures ei e dissidentibus fratribus interfuere, «reliquis paene omnibus e longinquio in Conventus labores animum intendentibus; bona quidem voluntate utrinque disputatum; inter alia, quae possent faciliorem orientalibus munire viam ad eo, cum sanctorum caelitum Ecclesiae sua gaudio, remigrandum, unde discessio non ante saeculum nonum facta esset; visum est, incorruptam servari liturgiam veterem Slavam eiusque edi divulgarique monumenta, et non modo in athenaeis Seminariisque latinis... doctrinas Orientalium sacras coniunctasque cum iis disciplinas alumnis, quoad fieri poterit, copiose tradi, sed etiam de hisce ipsis argumentis, in peculiaribus coetibus, per Conventus, praesertim Eucharisticos, inter nationes in posterum habendos, accurate referri. Quid, quod hoc ipsum consilium egregii ii viri, qui Conventum Amstelodamensem ordinaverunt, absolutum quarto die ante quam Welehradensis inchoaretur, felici quadam futurarum rerum praesensione ac scientia, occupaverant? Nam episcopi et sacerdotes, alii ex alio orientali ritu, sociis tum nonnullis e Sacra Congregatione Ecclesiae Orientalis negotiis praeposita adiutoribus, tum praeside pontificalis Instituti (de rebus Orientalibus Romae conditi), Amstelodami, in peculialem ac proprium congregati coetum, de sua Ecclesiae fide, historia, ritibus, praesertim quod ad Eucharistiam pertineret, et erudite et ad mentes inlustrandas percommode disseruerunt. Ex qua quidem studiorum materiaeque novitate recte dixeris Amstelodamensi Conventui Eucharistico, ex omnibus nationibus septimo ac vicesimo, alias quandam accessisse singularem notam, praeter eam, quam ipsa indiderat loci condicio, quod nempe, perinde ac Londiniensis, in tali civitate haberetur, quae longe maximam partem ex acatholicis constaret».

Postquam autem Summus Pontifex in Conventu illo Eucharistico Amstelodamensi amplissimis verbis fuissest ulterius immoratus, ac praeterea qui hic illic varie sequuti sunt commemorasset, Panormitanum, Washingtonensem, Hannoverensem, Caroloregiensem; adnotavit in Gallia, «his ipsis diebus, ex ea temporum condicione, nec felici sane nec optabili», hoc feliciter exstitisse, «ut quotquot sunt catholici professionis ac nominis, mirabili quadam consensione foedus inter se societatemque coniungant ob tuendas religionis res; quod quidem est et gallicae gentis res praestantissimas, quin etiam animarum salutem ac Numinis ipsius iura tueri».

Post quae, quum Russicas res brevi recoluisset, gratulatus legatis, qui recens a sospitatis nomine suo Russis redierunt, ad ea perrexit, quae Romam proxime contingerent. Fuerunt haec et translatio a Petriana basilica ad Lateranensem venerabilis corporis Leonis XIII, et sollemnia cum magno religionis fructu peracta exeunte sexto decimo saeculo a dedicata Christi Dei Servatoris Basilica illa Constantiniana. «At vero - conclusit - multo uberiorum exspectationem spiritualium fructuum Nobis Iubilaei maximi celebratio commovet, quam propediem singulari Dei beneficio, auspicaturi sumus».

Et quidem, postquam die xxii ipsius mensis Decembris Sacrarum Missionum expositionem, a se promotam et magnificentissime effectam, inaugurasset, in vigilia Nativitatis Domini ritum aperitionis portae sanctae in Vaticanae basilicae porticu felicissime absolvit inter magnam populi multitudinem, quae ovantem et gratulantem Eum, Vaticanam ipsam basilicam ingressum, excepit, pietatemque suam Patris dilecti benedictione refecit. Quod felix, bonum, fortunatumque non Romae tantum, sed orbi universo sit!

Kal. Ianuarii MCMXXV.

POPPLICOLA.

VACUI TEMPORIS HORA

Licet profecto mihi novum annum laeto animo vobiscum consulatorem; dedit enim ut novam disciplinam in hisce paginis hodie nunciarem: **calceomantiam** dico, seu proprius **soleomantiam**. Haud nugas ago: eo nempe pervenimus, ut Buffonii notam illam definitionem immutare ita debeamus: *Solea est homo!* Id enim haec soleomantia docet, ut quisque calceorum soleas quum exploraverit, de induentis natura et moribus non modo, sed de fato ipsi imminenti tutum ferre valeat iudicium. Papae! Non unum itaque quod memorati sumus rhetoris clarissimi effatum praetervertendum est, sed et vetustissimum adagium, quo monemur alios ex comitibus dignoscere; dicemus scilicet in posterum: *Pedes extolle, ego qui tu sis indicabo.*

Garré de Bâle novae doctrinae est inventor et magister, cuius nomen inter immortalium seriem procul dubio referretur. Caveat enim quisquam ne eius repertum inter somniantium portenta ausit adnumerare; sciat namque in solido fundamento idem esse constitutum: acute nempe auctor animadvertisit soleae consumptionem ex incessu recta procedere; incessum autem intimam cum hominis natura relationem habere, optimumque psychologiae investigationis praebere indicium. Ex quo facile praedicare licet fore ut ex hac soleomantiae seu calceomantiae disciplina brevi et scientia altior a clarissimo viro universo stupenti orbi vulgetur, *incessumantia*.

Sed ne longius abeat oratio: colligemus, contra, ipsi nos et a Garro isto - o typotheta, caveas ne scribas: «Garrulo!» - sapientiam compilemus.

An dexterum calcei labrum conteris? Valde opiniosus vir es; tantundem vero praesens non ades; negligenter in vesti-

bus modisque, remotus ab hominum consortio, in tuum unice amorem perges, librata mente. Sed quid inde speras? Felicitatis parum tibi vita apportabit.

Quanta, ex adverso, te manent, si sistrum conficias! Dominatrix ad summum tibi natura; pertinax, usque dum fines tuos assequuturus fueris, non dubitationi, neque religioni, neque etiam violentiae parcebis. Vere Nicolai illius Machiavelli discipulus videris, et voluntas in hominis vestes inducta. Magna tibi itaque mens; non vero sapientiae satis.

Vae tibi si calceorum verticem exedas! Intelligentia carens, imbellis et pavidus, ab omnibus circumventus, deceptus et oppressus, nihil eris in vita nisi glebae servus!

Neque valde te iuvabit cum vertice et fulmentarum quoque segminis partem atterrere. Fortuna tibi prospera aliqua concedere poterit; non vero tu ea consequi tuis viribus valebis: de nulla re dolens, Pyrrhoni, fati vim unice spectans... Fi!

Melius forte tibi, si fulmentarum segmen totum absumas: poteris quidem violentus esse, machaerophorus ad crimen usque, rufus, plebeius, superbus; sed etiam - numne e minore segminis ipsius consumptione? - rerum gloriosus tantum ostentator, gestaque rumoribus unis contine. Quum autem et pertinaciae, praestantis intellectus et corporis valetudinis dotes huiusmodi solearum fricationem semper comitantur, indeque impensa vitae ratio, hanc ad instrumentum boni procurandi adhibere poteris, quod tibi aliisque felix bonum faustumque fiat.

Si quis autem una cum omni segmine et soleam omnem peredat, huic profecto egregia indoles: gravis homo est, operosus, honesta aequilibitate praeditus. Nihil somniorum, mollitiae nihil: gnarus, in rebus versatus, optimus paterfamilias, austerus, apprime honorandus, isque cui omnino fidere nobis liceat.

Atvero si soleae centrum et segminis partem tantum conterat, docilem nimis sese praefert, nimis officiosum, trepidulum, abusui remisse obnoxium; hominibus nefariis ille operam suam facile condonabit.

Melius o! ei continget, qui soleae centrum unice erodat: vir enim indicatur multi consilii, sollers, sedulus, nihil ad libidinem suam fingens. Ad suscipienda atque expedienda negotia maxime aptus, actuosus, acer, integer, fieri non poterit, quin secundas res sibi comparet.

Habetis igitur, o humanissimi vos qui legistis, tutam ab hac die pro vita vestra normam: quum aliquem conveneritis quo cum negotium aliquod vobis ineundum sit, ipsius solearum statum attente inspiciatis; neque minus quum vos rem aliquam aggressuri sitis, calceos vestros perscrutemini, ut coniiciatis utrum natura necessarias ad successum virtutes vobis elargita fuerit.

**

Interim et **Gallum monentem** audiamus. Ecquem Gallum? Quem scilicet **SUBALPINUS** noster cantantem audivit, cuiusque carmina collegit, in hunc commentarium nostrum singulis mensibus per hunc annum relaturus. Ita igitur ille primum:

Morem secutus ab Aesopo traditum,
Tenet quem cuncta mordicus antiquitas,
Quod bestiae interdum sapienter doceant,
Mihi voluptas est latine dicere,
Phaedro magistro versibus senariis.
Nobis est praesens pullus gallinaceus,
Prudens qui gestu docet nos et cantu.
Quotquot sunt domui viri praepositi
Dicit superbe proloquens ex cathedra,
Meum sequantur iudicium fidius!
Interdiu cano noctuque pluries,
Cano sed usque stridulis cum vocibus,
Nunc alis ferio terras horridulis
Superbe gracidans nunc et percutio...
Tunc circum plumae collum quae stant tu-

[midum,

Turbari incipiunt, crispari asperrime...
Vae tunc gallinis, errant quea per horrea!
Sum quoque agricolis signum temporis...
Horas diurnas et temperies indico,
Et terraemotus sentio divinitus...
Cano ego: Pater imperet familias,
Suosque filios moneat quid agant!
Sed clare dicat saepius per ordinem;
Non semel tantum, repeatat sed iterum;
Prior sed exemplo mandata compleat.
Haec si nec facit quis? Gerit se pessime,
Opus facit cassum cunctis et funestius...
Discant a gallo patres ita moniti
Suis exemplo filiis praecedere.

**

locosa.

Magistri praecepta Tuccius assidue tenet, ut opportuno tempore in suam utilitatem revocet.

Quum e schola redux diu lateque per oppidum et compita vacasset, mater eum prohibuerat, ne per reliquam diem domo exiret. Ut ex imposito sibi sacrificio deletionem aliquam sibi compararet, ad fenestram accessit, sed heu! condiscipulos aliquot vidit laetanter iocantes. Post brevem moram:

— O mater - clamitat -; veni et aspice in via infelicem illum senem macilentum, laceris vestibus; quis animo tam duro erit praeditus, ut obolum ei negaverit, quod, voce ad miserabilem sonum inflexa, a viatoribus impetrat?

— Optime, o mi bone. En tibi nummus, quo ipse tu ei subvenias.

Accepta pecunia, Tuccius festino pede ad domus ostium contendit.

— Heus, Tucci! Ne domo, ut te iussi, egrediaris! Pecuniam ad misellum illum e fenestra proice

Tuccius: — Nunquam fiat ut praecepta violem magistri, qui indesinenter nos monet: Ne pecuniam fenestra unquam proiectatis!

Et fugit.

Tuccius in schola a Magistro interrogatur:
— Quot menses viginti et octo dies numerant?

Tuccius: — Babae! Omnes!

**

Aenigmata.

I.

(*Permutatio vocalium*).

O terram tetra tenebris caligine cingit;
I gelido hanc ipsam velamine contegit albo;
E, contra, vivos vigilat saevissima in armis;
U tibi, si frangas, oleum dabit optima, et
[escam.

II.

(*vulgo REBUS*)

Han Eg Ru Bis A

Aenigmata in postremo superioris anni fasciculo proposita his respondent:

1) *Num-en*; 2) *Tinea*.

IOSFOR.

Libera a pittaciis responsa.

Cl. v. EM. Io..., Vici. — Quid de te amisque illis tuis?...

Cl. v. v. FR. So.... AL.... Radicenae in Calabris et M. FU.... Formicolae. — De sorte poetici illius certaminis novas notitias sumere satagimus. Videtur fore ut responsum intra messem hunc tandem edatur. Interim certamen novum immutatum ad proximum Februarium messem manet.

CRACOVIENSIBUS PHILOSOPHIAE DISCIPULIS. — De humanissimis vestris litteris amplissimas graias habeo, vobisque vicissim novum annum bonum, faustum, felicem a Deo adprecor ex animo.

A SECRETIS.

Dr. JOSEPHUS FORNARI, Moderator, Sponsor.

ROMAE. — TYPIS POLYGLOTTIS VATICANIS.

PANCRATIUS
ACTIO DRAMATICA FRANCISCI WIELAND
(LATINE REDDIDIT ANDREAS HABERL)

1]

PERSONAE.

CAIUS, pontifex maximus.
REPARATUS, eiusdem diaconus.
TARCISIUS, acolythus, adolescentulus.
SEBASTIANUS, praefectus Praetorianorum.
PANCRATIUS, amicus Sebastiani.
QUADRATUS, Sagittariorum princeps.
TERTULLUS, praefectus Urbis.
CORVINUS, huius filius.
TORQUATUS, neophytus.
SEVERUS, fossor.
AGELLUS, cursor imperatoris.
HYPHAX, sagittarius, Afer.
CHRISTIANI, MILITES.
Locus actionis, urbs Roma.
Tempus, persecutio Diocletiani et Maximiani imperatorum.

ACTUS I.

(Apertum palatii imperatorii atrium. In parte scenae remotiore medius exitus in podium, tectum aulaeo viridi, adducit).

SCENA I.

TERTULLUS. AGELLUS, CORVINUS.

TERTULLUS (*moto animo ultro citroque incedens*): Ergo needum satis est effusi sanguinis? Num Urbs sanguine civium suffocabitur? Triginta annos et amplius thronum ruinas dare dixeris circumstipatum illis, qui motu civili funestissimo et se et te, alnum regnum, dilanient! (*Consistit*). Tantopere eheu collapsam esse tuam maiestatem, urbs regia! Ubi nunc sunt principes? Ubi sunt Caesares? Ubi Octaviani sunt, quibus olim ducibus fulgebas tamquam luminibus? (*Procedit*). Occisi sunt filiorum tuorum praestantissimi. Ro-

bur civium contemnitur. Nunc adularis alienos dominos, et, quod proprium iugum excussisti, insolenter te suo subdit iugo barbarus. Corvi ex Septentrionibus advolantes certant tuis deparietinis, quum vilis multitudo modo hunc modo illum tollit laudibus (*Consistit*). Num Iuppiter, quo stultos sternat, fulmine deseritur?

AGELL. (*festinanter intrat cum litteris*): Modo hae ad te adferuntur litterae.

TERTULLUS: Ab ipso principe! Non ego fausta nuntiari suspicor. Scriptae videntur sanguine. Ex ipsis lineamentis caedes ringitur. Quid moliris, Maximiane? (*Aperit*). Annon eram suspicatus? Corvinum ad me vocate! (*Agellus abit*). En igitur novam caudem Urbi praecipis! Exitium intendis Christianis. Quod genus perduellum, etsi dudum dignum morte est – quantopere ego eos odi! – tamen horreo eorum sanguinem: nam quidquid susceperis, erit irritum. Ducentos annos Christianorum trucidamus millia, et tamen Romani ex caesorum sanguine, tamquam ex copioso semine, novos hostes vident surgere. Nondumne sapiis, Maximiane? Est fere portentum. Hoc aenigma non solvitur nostro gladio! (*Ad Corvinum, qui interim ingressus est*): Vocavi te, rem gravem ut tibi confidrem. Quam luctuosa, quam fatalia sint tempora, noveris.

CORVINUS. Novi equidem istud, pater. Et hoc ipso die accepi Aegyptum, terram ceterum fertilissimam, nunc dura premi fame, et in Creta insula Neptuni undis templum absorptum esse cum populo (*Studiose*). Et dicunt hanc culpam esse Christianorum, quorum orbis universus artes magicas...

(Ad proximum numerum).

C. DEL VECCHIO